

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

MEDITATIE

De vlucht naar Egypte

"Hij dan opgestaan zijnde, nam het Kindeke en Zijn moeder tot zich in de nacht, en vertrok naar Egypte; en was aldaar tot de dood van Herodes..."

Matth. 2 : 14 en 15a.

In de dagen, die achter ons liggen, zijn wij herinnerd aan dat betekenisvolle feit, dat de maagd Maria haar eerstgeboren Zoon te Bethlehem baarde, Hem in doeken wond en nederlegde in de kribbe, omdat voor hen geen plaats was in de herberg. Wij zijn er aan herinnerd dat het geen toeval was, dat de Zoon van God onder zulke armoedige omstandigheden ter wereld kwam. Van het begin Zijner menswording tot het einde van Zijn leven op de aarde was Hij 'kruisdrager' in de volle zin van het woord, om zo de zonden van Zijn volk te boeten en voor hen te verwerven 'gaven tot der mensen troost, opdat zelfs 't wederhorig kroost altijd bij de Heere zou wonen'.

Ook zijn wij er bij bepaald, naar aanleiding van de geschiedenissen van de herders en de wijzen uit het oosten, in welke weg mensen deel krijgen aan die gaven. Hoe onderscheiden de wegen des Heeren ook mogen zijn, zij leiden alle tot de ter zaligheid onmisbare gemeenschap aan Christus. Het Schriftgedeelte dat thans het uitgangspunt van de meditatie vormt, vertoont ons bij vernieuwing de Christus in Zijn lijden. Toen de wijzen weer naar het oosten vertrokken waren, verscheen aan Jozef in een droom de engel des Heeren, die hem opdracht gaf met Maria en het Kindeke Jezus naar Egypte te vluchten om daardoor het leven van het Kind te redden. De Koning der Joden moet vluchten uit het land der Joden. Voor Hem is er in Ka-

naän geen plaats. De profeet Hosea had reeds voorzeggd: "Uit Egypte heb Ik Mijn Zoon geroepen".

Het is alles naar de bepaalde raad en voorkennis Gods. Geen plaats was er meer voor Adam en Eva in het paradijs, nadat zij het pad der ongehoorzaamheid, in plaats van het pad van Gods gebod, bewandelden. Geen plaats was er meer in 's Heeren zalige nabijheid voor de zondaar, daar Hij te rein van ogen is, dan dat Hij het kwaad zou kunnen aanschouwen.

Zouden er toch zondaren, naar het welbehagen Gods, tot roem van Gods barmhartigheid, in de weg van waarachtige bekering tot Zijn gunstrijke gemeenschap worden toegelaten, dan is het i.v.m. Gods rechtvaardigheid en waarheid noodzakelijk dat hun Hoofd Christus, als de tweede Adam, in hun plaats het 'géén plaats' ten volle moet doorleven en door Zijn gehoorzaamheid voor hen een plaats verwerven. Ziet de grote liefde Gods, dat Hij daartoe Zijn geliefde Zoon wilde overgeven. Maar ziet ook de grote liefde van Christus, die alle verstand te boven gaat, dat Hij daartoe gewillig is geweest. In dit 'geen plaats vóór Christus', en 'een plaats dóór Christus' ligt de kern van het evangelie van vrije genade opgesloten. Hier is troost voor 'buitenstaande' mensen, die door het ontdekkend licht des Heiligen Geestes weten wat het betekent zich uit Gods gemeenschap te hebben gezondigd; die door de wederbarende

genade Gods daarover leed dragen en naar de herstelling in die gemeenschap verlangen, maar de weg versperd vinden door Gods onkreukbare rechtvaardigheid, die de dood van de zondaren eist en hun eigen onvermogen om aan de eis des Heeren te voldoen. Door het plaatsbekledend lijden en gehoorzamen van Christus is er voor zulken een weg gebaad, een deur geopend tot het Vaderhuis, ja tot het Vaderhart des Heeren. Christus noemt Zichzelf 'de Weg' en 'de Deur'. Wat tekent en bewijst het onze geestelijke doodstaat van nature, dat wij van onszelf over dat 'buitenstaan' geen leed dragen en om dat 'ingaan' niet waarlijk verlegen zijn en niet strijden om in te mogen gaan door de enge poort tot het leven.

De vlucht naar Egypte was niet alleen voor de Heere Jezus een lijdensweg; ook voor Maria en Jozef was dit een kruisweg. Hoe scheen deze weg geheel in tegenspraak met de woorden door de engel tot Maria gesproken 'Deze zal groot zijn...' en met hetgeen gezegd werd bij het bezoek van de herders en de wijzen uit het oosten.

Wat zal het hart van Maria en Jozef opgesprongen zijn, toen ze uit die ontmoetingen mochten merken hoe de Heere Zijn Woord waarmaakte. De heerlijkheid van het Wonderkind nam steeds toe, hun geloof werd meer en meer bevestigd uit die ontmoetingen

INHOUD	pag.
Meditatie:	
De vlucht naar Egypte	1
Bijbelstudies: Het einde van Paulus' tweede zendingsreis (4)	2
Op een ongebaand pad	3
Bostons antwoorden op de waaromvraag (1)	5
Tweeërlei kinderen des verbonds (1)	6
Boekennieuws	8
Kerknieuws	9
Berichten	10
Predikbeurten	11

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es,
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

Abonnementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor
abonnementsgelden: 64327.

Alle advertenties aan:

Administratie van de Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker,
1233 Leffingwell Av. N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:

voor Nederland: f 24,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:
Amerika \$ 56,—, Canada \$ 68,—.
Zeepost:
Amerika \$ 49,—, Canada \$ 59,—.

Advertenties f 1,10 per mm.
Familieberichten f 0,85 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 17,5% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.
Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en van de ter recensie
aangeboden boeken.

en nu... met het Kind vluchten. Een streep door allerlei verwachtingen en berekeningen. In plaats van aange- name rust, onrust. En waarom? Waar- toe? Het ene vraagteken na het andere. Simeon had geprofeteerd 'een zwaard zal door ulieder hart gaan' en in be- ginsel wordt dat thans reeds vervuld. Het leven van de Heere Jezus op aarde was een kruisweg en met het leven der Zijnen zal het niet anders zijn. Dat wisten Jozef en Maria wel, en dat we- ten ook wij wel uit 's Heeren Woord, maar... het komt altijd weer van een kant, waarvan wij het niet verwachten en op een wijze, waar wij niet op had- den gerekend. Er zijn zo vele waar- om's en waartoe's in het leven, zowel in het leven der rechtvaardigen als in het leven der goddelozen. Wat is de bedoeling van God met al die kruisen? In de eerste plaats bezoekt God daar- mee de zonde en roepen de kruisen op tot boete en bekering. Maar wanneer er geen bijzondere zonden zijn, dan wil de Heere de kruiswegen voor de Zijnen als een oefenschool gebruiken om ze aan verkeerde toepassingen van Zijn Woord te ontdekken en van ver- keerde ideeën af te brengen. De kruis- weg is bedoeld als oefenschool om van al wat van ons is af te zien; om van al wat uit het stof is af te leren zien en om slechts op Gods Woord en tijd te leren wachten. Gelukkig, de Heere beproeft niet boven vermogen, maar Hij geeft met de verzoeking, op Zijn tijd, ook de uitkomst. Hij geeft kruis naar kracht en kracht naar kruis en daardoor konden Jozef en Maria zonder murmureren 's nachts opstaan en met het Kindeke naar Egypte ver- trekken.

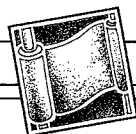
Wij, gevallen Adamskinderen, zoeken van nature een paradijs op déze we- reld en als dat niet lukt, dan zoeken wij bij onszelf of bij mensen toevlucht om de teleurstellingen te boven te ko- men en gaan dan niet zelden verbitterd door het leven, omdat alles en ieder-

een teleurstelt. Dat wij zelf de oorzaak van onze teleurstelling zijn, omdat wij én verkeerde voorstellingen van het leven maakten én op de verkeerde plaats onze toevlucht zoeken, dat komt nauwelijks bij ons op; laat staan dat wij daaronder buigen. Genade Gods kan en wil dit echter doen ver- staan en beleven en daarom mocht het wel onze voortdurende bede zijn, bij allerlei kruis, om kennis van en ver- zoening over onze dwaasheid, en ge- nade om alleen bij Hem, de Bron van troost en licht, de zegen te zoeken en door Hem onderwerping en rust. Dat wilde de Heere Jozef en Maria leren en dat leert God door Zijn Geest en Woord de Zijnen in de oefenschool van het tranendal, om daarna vreed- zame vruchten der gerechtigheid af te werpen.

Door deze weg maakte de Heere Zijn Woord ten opzichte van de Christus waar: 'Uit Egypte heb Ik Mijn Zoon geroepen' en door zulke wegen maakte de Heere in alles Zijn Woord waar, zodat degenen die door Gods genade in deze weg geoefend moch- ten worden in zelfkennis en Godsken- nis, achteraf, wanneer Gods licht over hun weg opgaat, er niets af willen hebben, maar uitroepen: 'Lout're goedheid, liefdekoorden, waarheid zijn des Heeren paân...'. De fout lag bij mij; niet bij U, Heere!

Het verblijf in Egypte heeft niet lang geduurd. Heródes stierf en de engel des Heeren wekte Jozef op om terug te keren naar het land Israëls. Er kwam een eind aan het 'uitwonen van de Heere' in Egypte, zowel voor de Heere Jezus als voor Jozef en Maria. En zo zal er ook eenmaal voor 's Hee- ren strijdende Kerk een einde komen aan alle kruis en smart; aan het uitwo- nen van de Heere, om eeuwig bij de Heere te mogen zijn, van smart en smaad ontheven, door Hem alleen, om 't eeuwig welbehagen.

Wijlen ds. A. Elshout.

BIJBELSTUDIES

Het einde van Paulus' tweede zendingsreis

(4)

Hand. 18 : 18-22

Verslag aan de zendende gemeente

Paulus heeft ongetwijfeld verslag uit- gebracht aan de gemeente van Anti- ochië toen hij daar aangekomen was.

De zendende gemeente moest weten van de grote werken Gods. Paulus heeft gesproken over die Macedoni-

sche man, over zijn reis naar Europa, over zijn verblijf in Filippi, Thessalonica, Berea, Athene en Korinthe. Met blijdschap zal de gemeente van Antiochië hebben aangehoord, hoe de Heere de loop van het Evangelie voo spoedig gemaakt had en hoe vele heidenen tot God waren bekeerd. Als het goed is, dan is dat de blijdschap van de kerk. Als er een zondaar tot God wordt bekeerd, dan is er blijdschap in de hemel, maar als het goed is ook op aarde, onder Gods kinderen. Iedere zondaar, die tot bekering komt, is een bewijs van de *overwinning* van Christus en van de *nederlaag* van satan. Als er een zondaar wordt bekeerd, is dat tot eer van de Koning. Zou er dan geen blijdschap zijn onder Gods kinderen? Vroeger riep men het nieuwelingen in Sion geboren wel toe: welkom in de strijd! Dan was er hartelijke blijdschap over het werk Gods.

Voor Paulus een terugblik

Het kan niet anders, de gemeente van Antiochië is verblijd geweest. Men heeft zich in Antiochië verwonderd over het werk des Heeren. En voor Paulus was het een terugblik op de weg, die achter hem lag. De Heere geeft Zijn kinderen wel eens een terugblik op de afgelegde weg. Dan vraagt de Heere hen als het ware af of ze nog weten, waar Hij hen vandaan gehaald heeft, en of Hij niet altijd, dwars door alle beproevingen heen, de Getrouwe geweest is, en of ze over Hem te klagen hebben. O, als we dan terugzien bij het licht van boven, dan hebben we over de Heere niet te klagen, maar wel over onszelf. Is de Heere dan niet altijd de Getrouwe geweest? U zocht niet naar Hem, maar Hij wilde naar u zoeken. Hij trok u. Hij leidde u. Hij onderwees u. Hij deed u zien, dat alles buiten Christus tekort is, zodat u met al het uwe in de dood terecht kwam. Maar Hij opende ook bij aanvang of voortgang uw oog voor Christus. Als u afdwaalde, bracht Hij u weer terug. Als u door eigen schuld in het donker zat, kwam Hij weer met Zijn licht. Hebt u dan ooit over de Heere te klagen gehad? Dan hoor ik de dichter zingen bij een terugblik op de afgelegde weg:

Hier scheen ons 't water t'

overstromen,

Daar werden wij bedreigd door

't vuur;

Maar Gij deed ons 't gevaar

ontkomen,

Verkwikkend ons ter goeder uur.

Nee, als Gods kinderen dan mogen terugzien, dan hebben ze niet over de Heere te klagen, maar alleen over zichzelf. Want wie ben ik dan geweest tegenover die getrouwe God. Dan heeft de Heere alles goed gedaan, maar ik heb alles verkeerd gedaan. Dan is er stof voor *verwondering*, maar ook voor *verootmoediging*. Wie ben ik tegenover de Heere geweest, wat een schuld, wat een tekorten. Maar ook, wat een wonder dat de Heere het niet moe wordt zo'n onverbeterlijk menskind te dragen en te verdragen. Dan blijft alleen het wonder over van de verdraagzaamheid van de getrouwe God. Daar zal de eeuwigheid voor nodig zijn om het uit te wonderen:

Mijn God, U zal ik eeuwig loven.

Omdat Gij het hebt gedaan.

Enige tijd in Antiochië gebleven

Zo heeft Paulus de zendende gemeente van Antiochië verslag uitgebracht, en het is voor hemzelf een terugblik geweest op de weg, die achter hem lag. Met elkaar hebben ze zich mogen verwonderen over de grote werken Gods. Daarna is Paulus enige tijd in Antiochië gebleven voordat hij opnieuw uitging om zijn derde zendingsreis te beginnen. Paulus mocht enige tijd in Antiochië uitrusten. Dat is ook nodig. Toen de discipelen bij Jezus terugkwamen, nadat zij uit gegaan waren om overal te prediken en tekenen te doen, sprak Jezus tot hen: "Rust een weinig!" Met andere woorden: kom nu eens een ogenblik tot uzelf. Het kan immers zijn dat we zo druk zijn, ook in de arbeid in Gods Koninkrijk, dat de verborgen omgang met de Heere op de achtergrond raakt, dat leven met de Heere, dat leven in de binnenkamer. Dat is het grote gevaar als we worden opgeslokt door de jacht van het leven, maar ook door allerlei kerkelijke en ambtelijke activiteiten. Hoe staat het met het verborgen leven met de Heere? Komt u nog dagelijks in de binnenkamer? Luther

zei eens tegen Melancton: "Philippus, je agenda staat te vol; je hebt geen tijd meer om te luiëren voor God!" Dat we het ter harte zouden nemen. Het is tot grote schade voor het geestelijk leven als het verborgen leven met de Heere wordt verwaarloosd. Let op het grote voorbeeld dat Christus Zelf heeft nagelaten; Hij zocht steeds weer de eenzaamheid op om met Zijn Vader te spreken. Hij bad op enen berg alleen. Het is een droevig teken als er geen stille tijd is in ons leven, als er niet die verborgen plaatsen zijn, waar we ons hart voor de Heere uitstorten.

Gods verborgen omgang vinden
Zielen, waar Zijn vrees in woont.

Nieuwe krachten

Na alle inspanning mocht Paulus nu in het vertrouwde Antiochië een poosje tot rust komen, een poosje uitrusten voor Gods Aangezicht. Zo mocht hij weer nieuwe kracht ontvangen om straks weer uit te gaan. Het is zo groot als zulke rustperiodes ons dichterbij de Heere brengen en tot zegen zijn voor onze ziel. Dat kan ook als de Heere ons een poosje in de stilte van een ziekenkamer neerlegt. Heeft de Heere ons in ons leven zo wel eens apart genomen? En wat heeft het dan nagelaten?

We zijn hiermee gekomen aan het einde van de behandeling van de tweede zendingsreis. We hopen, als de Heere het geeft, door te gaan met de behandeling van de derde zendingsreis. En dat we beseffen zouden, dat het Woord, dat Paulus predikte, nog steeds gepredikt wordt. Dat het gebed van de dichter in ons leven maar over zou blijven.

Maak in Uw Woord,

Mijn gang en treden vast.

De meest geoefende in de genade komt niet boven dat gebed uit!

(Wordt vervolgd)

Zeist,

ds. J.J. van Eckeveld.

Op een ongebaand pad...

Het onderzoeken van de kerkgeschiedenis is uitermate boeiend. Persoonlijk herinner ik me nog goed hoe bij mij de liefde voor de kerkgeschiedenis is ontstaan. Ik zal een jaar of veertien

zijn geweest, het was op een zondagmiddag en ik had op dat moment niets te lezen. Toen gaf mijn vader me een boek en hij zei: 'Lees daar maar eens in'. Ik had er eerst niet zoveel zin in,

want het boek zag er niet zo gemakkelijk uit. Het staat vandaag nog altijd in de kast van m'n studeerkamer, een werk over het leven en de leer van Calvijn. Om een lang verhaal kort te maken: ik ben er die middag in gaan lezen... en de liefde voor de kerkgeschiedenis heeft me nooit meer losgelaten. Vóór ik deze boekbespreking schreef, heb ik het boek over Calvijn nog eens doorgebladerd en m'n eigen met potlood neergekrabbelde aantekeningen in de kantlijnen bekeken. Er zullen er onder onze lezers zeker zijn die liefde voor de geschiedenis van Gods kerk hebben. Zij zullen dan met bijzondere belangstelling kennis nemen van het boek dat nu om bespreking vraagt: een heruitgave van de vermaarde Kerkgeschiedenis van Eusebius van Caesarea, opnieuw vertaald in het Nederlands. Eusebius' boek was al in mijn bezit: een mooie uitgave uit 1946 in de vertaling van een franciscaans hoogleraar uit Nijmegen. Eerlijk gezegd vind ik het boek uit 1946 mooier uitgegeven dan de uitgave van het Boekencentrum die we nu bespreken: het eerste is uitgegeven in een prachtige rode band, het tweede is een paperback met een slappe kaft - en dat hoort toch eigenlijk niet bij zo'n uniek werk. Daar staat tegenover dat het boek uit 1946 een erg magere inleiding had. De uitgave die nu verschenen is, biedt wat dat betreft gelukkig veel meer.

Eusebius van Caesarea: wie was deze man eigenlijk? Hij leefde in een zo heel andere wereld als de onze. Het behoort bij een goed beoefenen van het vak kerkgeschiedenis om dat steeds in het oog te houden. Valt het ons al heel moeilijk ons te verplaatsen in de tijd, in de leefgewoonten en de opvattingen van onze grootouders - hoeveel te meer moet dat wel gelden voor de leefwereld van iemand die zo'n 1700 jaren van ons gescheiden is! De Eusebius wiens boek nu opnieuw is vertaald, leefde van ongeveer 260 tot 339. Hij staat bekend als Eusebius van Caesarea, omdat hij een groot deel van zijn leven heeft doorgebracht in deze door Herodes de Grote aangelegde havenstad aan de oostelijke kust van de Middellandse Zee, waar eens de apostel Paulus twee jaar in gevangenschap had doorgebracht. De man is er ook geruime tijd bisschop geweest. Eusebius was een man van grote wetenschappelijke bekwaamheid. Daarbij moet wel worden

aangetekend dat hij meer een historicus was dan een theoloog. Zijn rechtzinnigheid stond overigens meer dan eens ter discussie: hij is zelfs eens in de ban gedaan, omdat hij had geweigerd een tegen Arius gerichte belijdenis te onderschrijven. Later is de excommunicatie trouwens weer opgeheven. Eusebius heeft in de zo ingrijpende en belangrijke theologische strijdvragen rond de Godheid van Christus steeds een middenpositie ingenomen volgens dr. Fahner, de vertaler van de Kerkgeschiedenis (18). We moeten daarbij niet vergeten dat Eusebius sterk de invloed had ondergaan van Origenes. Deze bekwame, maar niet rechtzinnige Egyptische geleerde had vóór Eusebius enige tijd in Caesarea gewerkt. Maar waar het om gaat is dat Eusebius van betekenis is gebleven voor de kerk des Heeren door de Kerkgeschiedenis die hij heeft geschreven en die nu door dr. Chr. Fahner opnieuw is vertaald, bewerkt en van aantekeningen voorzien. Het bijzondere aan dit werk is natuurlijk dat Eusebius' boek een van de éérste beschrijvingen biedt van de geschiedenis van Christus' kerk op aarde. Zelf heeft hij het ingrijpende daarvan goed gevoeld. Hij merkt op: 'Het gaat boven mijn macht om dit werk geheel en al volmaakt klaar te krijgen. Ik erken dat voluit. Het zal ook enige welwillendheid van de lezer vragen, omdat ik als eerste dit onderwerp behandel. Het is net of je dan voortgaat op een ongebaand pad...' (39, 40). Eusebius' werk bestaat uit een verzameling van tien boeken (wij zouden het hoofdstukken noemen). De behandelde periode loopt van het begin van de kerkgeschiedenis tot aan het jaar 324 en eindigt dus juist vóór het zo bekend geworden concilie van Nicea. Het zou wat bezijden de werkelijkheid zijn als ik zou beweren dat het boek gemakkelijk leest. Daarvoor komen er teveel namen en feiten in voor, die aan de hedendaagse lezer in veel gevallen niet meer bekend zijn. Om het de lezer wat gemakkelijker te maken, heeft de vertaler een register met personen samengesteld. Minder aangenaam doet de lezer vandaag de dag de buitengewone eerbied en achting aan waarmee Eusebius spreekt over keizer Constantijn. Wel moeten we bedenken dat die sympathie een duidelijke verklaring heeft: de kerk had een onvoorstelbaar moeilijke periode achter zich van jarenlange en huiveringwekkende vervolgingen. Want één ding is er waar-

van de lezer van Eusebius' relaas wel diep onder de indruk moet komen. Dat zijn de beschrijvingen van de verschrikkingen waaraan de christenen gedurende de talrijke vervolgingen werden blootgesteld. Men leest van een gelovige vrouw die met saamgebonden voeten door de straten van de hele stad Alexandrië werd voortgelept, van een man bij wie al zijn ledematen werden gebroken en die met het hoofd naar beneden van de bovenverdieping van zijn eigen huis werd gegooid, van christenen die in ongelbluste kalk werden verbrand, van een zekere Ischurion, die door zijn werkgever met een lange stok dwars door de ingewanden werd gestoken zodat hij stierf (289-293)... en men beseft dat er in onze tijd wel veel te klagen, maar ook heel veel te waarderen is. Deze oude Kerkgeschiedenis bevat veel *kerkhistorische*, maar evenveel *dogmenhistorische* wetenswaardigheden. Wie bijvoorbeeld iets weten wil over het Montanisme in zijn ontstaan, kan hier terecht. Interessant vond ik ook de passage in boek zeven over Paulus van Samosata. Zijn naam komt in onze Nederlandse Geloofsbelijdenis van Guido de Brès voor in artikel 9 als 'Samosatenus': hij was één van degenen die dwaalden in de leer van de Drie-eenheid. Aardig is het, te lezen dat enige ambtsdragers in een brief uiting hebben gegeven aan hun afkeer, niet slechts van de leer, maar ook van het gedrag van deze man. Ik citeer: 'Moeten we nog verder vertellen over zijn ijdelheid en de valse schijn, die hij voorwendde in de kerkelijke bijeenkomsten? (...) Gezeten op zijn zetel gedroeg hij zich navenant: dijenkletstend en met zijn voeten stampend op het plankier. Als mensen niet voor hem applaudiseerden of met hun zakdoeken zwaaiden, werd hij boos en schold ze uit (...) Maar de mensen die netjes en fatsoenlijk zaten te luisteren, zoals het hoort in Gods huis, bestrafte hij...'. Op deze manier krijgt men een duidelijker beeld van een man die de kerk des Heeren met zijn afwijkende leer heeft beroerd en komt er in plaats van een nietszeggende oude naam een mens van vlees en bloed voor ons te staan met een heel merkwaardig gedrag. Dit is maar één voorbeeld van de vele.

Het boek is - zoals reeds opgemerkt - uitgegeven als paperback en is door Renate van Beynum van illustraties voorzien. Jammer is dat er - althans in

het door mij ontvangen exemplaar – wat misdrukjes voorkomen (11, 31). Voor de liefhebber van de kerkgeschiedenis zal het lezen in Eusebius' boek een boeiende bezigheid zijn.

N.a.v.: Eusebius' Kerkgeschiedenis,

vertaald, bewerkt en van aantekeningen voorzien door dr. Chr. Fahner; ISBN 90 239 0679 9; 472 pagina's; prijs: f. 65,-.

Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken.

Bostons antwoorden op de waaromvraag

(1)

In een drietal artikelen wil ik stilstaan bij de wijze waarop Thomas Boston in zijn boek 'Het kromme in het levenslot' de waaromvraag heeft behandeld. Na een inleiding waarin ik wat breder inga op de vraag hoe de Heere staat tegenover het lijden, zal ik kort enkele hoofdzaken over wat nu precies 'krommingen' zijn uit het begin van het boekje bespreken. Daarna beprek ik de zeven antwoorden die Boston geeft op de vraag waarom de Heere een kromming stuurt in het leven. Ik heb ervoor gekozen Bostons gedachten soms woordelijk, soms aangevuld met eigen gedachten weer te geven. Om de leesbaarheid te bevorderen heb ik niet met citaten gewerkt, hoewel veel woordelijk is terug te vinden in het boekje.

Inleiding

Thomas Boston heeft dus een boekje geschreven, getiteld *Het kromme in het levenslot*. Ik hoop dat vele lezers dit boekje in de kast hebben staan... en ook hebben gelezen. De heer Houtekamer heeft het opnieuw uit het Engels vertaald en sinds 1993 is dit boek in deze 'nieuwe vertaling' op de markt. Het oude boekje, vertaald door ds. IJ. Doornveld, is moeilijker leesbaar. Velen is Bostons boek in het verleden tot grote zegen geweest. Het is onze wens dat dit ook nu nog het geval mag zijn. De titel van het boekje is ontleend aan Prediker 7 : 13: 'Aanmerkt het werk Gods; want wie kan recht maken, wat Hij krom gemaakt heeft?'

Boston heeft dit boekje geschreven aan het einde van zijn leven. Deze Godsgezant zijn de tegenspoeden in het leven niet bespaard gebleven. Hij had zes van zijn tien kinderen al op jonge leeftijd naar het graf moeten brengen. Zes keer heeft hij gestaan bij het graf van een kind: wat een oudersmart! Daar kwam nog bij dat zijn vrouw op latere leeftijd leed aan ernstige depressiviteit zodat hij haar eigenlijk geen ogenblik alleen kon laten. Beproefd en gelouterd door al dit lijden heeft hij toen dit boekje geschreven. Het is geboren uit de praktijk van het leven en getuigt van een diepe godsvrucht. Dit boekje is ook voor onze dagen van heel groot be-

lang en kan ons helpen op de waaromvraag in het lijden het goede antwoord te geven.

Hoe staat God tegenover het lijden

Wat zijn er vele vragen rondom het lijden! Velen worstelen met de waaromvraag van het lijden. God en het lijden is een thema van alle eeuwen. De worsteling met dit vraagstuk is zo oud als de geschiedenis na de val in het paradijs. Op de vraag hoe God staat tegenover het lijden, is op *drie manieren* een antwoord te geven. Deze drie antwoorden vinden we in onze tijd in vele vormen, maar het zijn steeds variaties op dezelfde thema's. Door de hele kerkgeschiedenis komen we deze drie variaties tegen.

Als eerste wil noemen dat velen op de vraag: 'Hoe God staat tegenover het lijden?' een totaal *ontkennend* antwoord geven. Ze willen niet geloven in God en ontkennen daarmee tegelijk dat de Heere en het lijden iets met elkaar te maken hebben. God wil men buiten het leven houden en ook buiten de vragen rondom het lijden, het kwaad en het sterven. Zo moet de mens in deze vragen zijn eenzame strijd voeren. Alleen de psychologie probeert wat hulp te bieden bij verwerking en aanvaarding. De grondtoon van deze hulp is dat lijden en sterven bij het leven behoren en bij de eindigheid van het le-

ven. Berusting en aanvaarding is hetgeen waar men op aan werkt. De vragen van een leven na de dood komen niet aan de orde en worden niet gesteld. En als men al gelooft in een leven na dit leven, dan vlucht men in allerlei soorten van religie die moeten helpen om de angst en vrees weg te nemen. Als men al zegt te geloven in God, dan vormt men zich een God in zijn gedachten. Zo is er dan nog wel een godsbesef, maar een godsbesef dat vreemd is aan de ware Godskennis zoals die ons geleerd wordt door de Heilige Schrift. In dit moderne godsbesef wordt ook absoluut ontkend dat er na dit leven tweemaal bestemming is. Daarbij verwerpt men de gedachte dat de mens als schepsel in een verhouding staat tot Zijn Schepper. Men ontkent verantwoordelijk te zijn tegenover God en wil van een door de zonde schuldige verhouding helemaal niet weten. Dit is het antwoord van de mens die leeft zonder God, lijdt zonder God en sterft zonder God om dan met een eeuwige schrik te moeten verkeren buiten God.

Nu komen we bij de *tweede* mogelijkheid waarop vooral vele christenen menen de oplossing gevonden te hebben op de vraag hoe God staat tegenover het lijden. De Heere is enkel goed en Hij kan, zo meent men, het kwade en het lijden niet hebben gewild. Maar waar komt het lijden dan vandaan? Van de duivel, van de macht der duisternis! Als iemand nu lijden treft, dan moet de mens tegen het lijden vechten als tegen een kwade macht. Hij mag dan weten dat hij in die strijd God aan zijn kant heeft, want God heeft het immers ook niet gewild. God en mens worden zo als het ware *bondgenoten* in de strijd tegen het lijden. En als de mens de strijd verliest, is de enige steun die hij overhoudt dat God er ook niets aan kon doen. De enige troost is dat God nabij is in het lijden...maar helpen kan Hij ook niet. God als een bondgenoot in het lijden, maar geen uithelper, want Hij is onmachtig tegenover het lijden. Veel moderne theologen gaan nog een stap verder en komen tot een lijdende God. Zij zien in het kruis van Christus de boodschap van God, Die meelijdt met Zijn schepping en de mens. Het antwoord in het lijden wordt in deze opvatting op vele manieren ingekleurd. In de verscheiden-

heid van antwoorden, is er één ding dat steeds naar voren komt en dat is dat God van Zijn almacht wordt beroofd. Wie het lijden buiten Gods raad en buiten Gods macht plaatst, maakt de Heere tot een onmachtige God. Daarmee belijdt hij dat er in de schepping een terrein is waar de Heere buiten staat. Het is dan ook geen wonder dat wie zo spreekt over God en het lijden nooit echte troost zal kunnen vinden...in God.

De derde mogelijkheid is het antwoord dat we vertolkt vinden in de *Heilige Schrift* en onze belijdenis. Sprekend voorbeeld is onze Heidelbergse Catechismus in de Zondagen 9 en 10. Wat is er al veel tegen deze Zondagen aangeschopt! Volgens velen wordt in deze Zondagen de Heere voorgesteld als een harde God. Vergeten wordt dat het hier gaat om een *geloofsbelijdenis*. God de Vader, de Almachtige, werkt alles naar de raad van Zijn wil en door Zijn Vaderlijke hand bestuurt Hij ook het lijden tot een door Hem bepaald einde. Maar is de Heere dan de Bewerker van de zonde, van het lijden? Nee - nooit is God de Auteur van de zonde, maar God heeft de zonde en daaruit voortvloeiend het lijden wel toegelaten in Zijn schepping. Onder Zijn toelating bestuurt Hij alles, ook het lijden, naar Zijn welbehagen en stelt er paal en perk aan. Met eerbied gezegd: het loopt de Heere nooit uit de hand. Het grote probleem is dat wij als gevallen schepselen met ons verduisterd ver-

stand Gods wegen niet kunnen doorgronden en begrijpen en er niet onder willen buigen. De weg, die deze Zondagen aanwijzen, is de weg van het buigen voor de Heere, voor Zijn almacht, wijsheid en rechtvaardigheid en voor Zijn barmhartigheid. En wie daarvoor eerbiedig mag buigen, die zal op wonderlijke wijze gaan ervaren dat de Heere wil onderwijzen door Zijn Woord en Geest hoe we Gods bedoeling in het lijden moeten zien. Dan heeft de Heere voor een schuldig zondaar in de weg van veroortmoediging een weg uitgedacht om getroost te worden, een weg die Hij heeft geopenbaard in Christus. Als de Heere gaat brengen in de gangen van de vernedering van Sions Borg, dan neemt Hij het lijden niet weg, maar gaat Hij waarlijk troosten vanuit Christus' volbrachte werk. Boston beschrijft nu in zijn boekje vanuit de praktijk van zijn leven hoe Gods kinderen niet uit de strijd verlost worden maar wel hoe ze in de strijd stáánde gehouden worden, bemoedigd en vertroost. Ja, hoe ze in het lijden de Heere niet kwijtraken, maar juist Hem alleen overhouden. In dit licht bezien is het boekje van Boston een gouden kleinood, dat ons helder en klaar de weg wijst hoe we voor Gods Aangezicht moeten werkzaam zijn met het lijden (het 'kromme in het levenslot'!) dat ons treft. Daarover D.V. een volgende keer meer.

Beekbergen, ds. A. Schreuder.

ken door het geloof heerlijk oplichtende, laatste wetenschap.

Diverse predikanten in de Gereformeerde Gemeenten hebben voorheen de gedachte afgewezen dat het genadeverbond in zijn diepste essentie ook onbekeerd blijvende en stervende schepselen omvat. Voorafgaand aan enkele artikelen waarin ik een paar dingen wil zeggen over de opvatting betreffende tweeërlei kinderen des verbonds zoals deze in onze gemeente doorgaans en op schriftuurlijke gronden wordt onderschreven, kijken we eerst naar wat geluiden van voorheen in andere kerken.

Chr. Geref. Kerken

De christelijke gereformeerde predikant L.H. Beekamp gaf voor de Tweede Wereldoorlog een catechisatieboekje uit dat nadrukkelijk scheiding maakt tussen het verbond der verlossing - een overeenkomst tussen de drie Personen in het goddelijk Wezen - waarin Christus Zijn uitverkorenen vertegenwoordigt en het verbond der genade. De partijen in het verbond der genade heten de drie-enige God enerzijds en Abraham en zijn zaad c.q. de gelovigen en hun zaad anderzijds. Regelrecht! Dus niet in Christus als het hun vertegenwoordigend Verbondshoofd. Het genadeverbond heet bij ds. Beekamp "Gods belofte van genade, op grond van Christus' gerechtigheid aan gevallen mensen geschonken".

Hoe kan God aan hen die straks als ongelovigen verloren gaan de zaligheid beloven? Om die vraag te beantwoorden maakten christelijke gereformeerde theologen verschil tussen schenking en deelachtigmaking. Dat laatste, het deelachtig maken van de genade, geschiedt dan door het wederbarende werk van de Heilige Geest. Daar lag voor iemand als prof. L. van der Meyden een onderscheid tussen tweeërlei kinderen des verbonds. Maar tal van predikanten van heden vergaten al lang het verschil tussen schenking en deelachtigmaking. "Be-loofd is beloofd", zegt menigeen.

Dr. Schilder

Van onderscheid tussen schenking en deelachtigmaking en van verschil tussen tweeërlei kinderen des verbonds is bij de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt geen sprake. Iemand als de leken-theoloog A. Janse wijst het in de publicatie "Leven in het verbond" af om het verbond te beschouwen "als een wetenschappelijk betrouwbare

Tweeërlei kinderen des verbonds

(1)

Voor velen is het te enghartig, te eenzijdig dat het wezen des verbonds in het bijzonder de uitverkorenen geldt. En dat Christus Gods uitverkorenen vertegenwoordigde in de verbondssluiting. Menigeen vindt dat ook een onbekeerd mens voluit deel heeft aan de weldaden en toezeggingen van het genadeverbond. Dat ook een onbekeerd mens de beloften mag "mijnen". Zij moeten er mee werken. Zij mogen er op pleiten. Er zich aan vast klemmen. Eenvoudig geloven wat er voor hen gereed ligt.

Maar er is ook een volk dat geen voeten heeft om tot God te gaan, geen armen om Hem te omhelzen. Ze schijnen uitgewerkt, hopeloos, niet in staat om beloften aan te grijpen waarover ze van binnen horen: "Dat is niet voor u". Ze zijn vermoeid van de strijd te-

gen de soms oppermachtig schijnende zonde. Het zijn mensen die vastliepen met al hun eigen godsdienstige activiteiten. Voor hen vormt juist de wetenschap dat Gods genadeverbond de uitverkorenen geldt en dat Hij daarom van hen niet af kan een bij ogenblik-

leer hoe men zalig wordt'. Maar van bevinding en beleving wilde Janse niet weten. Hij noemt het "subjectivisme".

Janse zegt: "De gedoopte die zich van God afkeert met onbekeerlijk hart, heeft niet een aangeboden verbond afgewezen, neen hij heeft een echt, historisch, gemaakt, verbond verbroken en de erfenis van het verbond afgewezen". Dat gaat dus nog een stap verder dan het oude christelijke gereformeerde onderscheid tussen schenking en deelachtigmaking. Van zulk verschil hebben de leden van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakten geen weet. Neen, "krachtens het Verbond hebben onze gedoopte kinderen in God hun Vader", zo schreef ds. W.H. van der Vegt in "Het verbond der genade bij Calvijn".

De in deze kring lang - en voor velen nog altijd - toonaangevende begaafde hoogleraar prof. dr. K. Schilder drukte zijn opvatting als volgt uit: "Daarin" - namelijk in het verbond der genade - "zijn gelijkelijk degene, die Christus' eigendom zijn, als degenen die door Hem niet gekocht werden. Haters van God behoren er dus evenzeer toe als liefhebbers van Hem. Ja, in het verbond zijn op dezelfde wijze degenen, die door God geliefd als die door Hem gehaat zijn..."

Dr. J.G. Woelderink

Ook de hervormd-gereformeerde dr. J.G. Woelderink was van mening dat het genadeverbond naar zijn wezen met alle gedoopten is opgericht. "Het verbond der genade is te beschouwen als vrucht van genade, opgericht met de gevallen mens; krachtens Gods genadige beschikking zijn ook de kinderen in dat verbond opgenomen", zo schreef de eredoctor voor de Tweede Wereldoorlog in De Waarheidsvriend. Zijn biograaf dr. H.J.C.C.J. Wilschut vat de opvatting van dr. Woelderink als volgt samen: "Het verbond van de genade geldt alle gedoopten, hoofd voor hoofd, en niet alleen de uitverkorenen onder de gedoopten. In de beloften van het genadeverbond (de beloften van het evangelie, zoals de formulieren ze noemen) is heel Gods heil in Christus begrepen. Aan deze beloften is de verplichting tot geloof verbonden". "God geeft Zijn heil in de onvoorwaardelijke belofte van het verbond", zo verdedigt Woelderink.

Moet hieruit niet worden geconcludeerd dat het de mens kennelijk vrij staat om te geloven of niet? Het ver-

bond te breken of niet? Hoe moeten wij in dit verband de woorden van Ethan uit Psalm 89 uitleggen? "Ik heb een verbond gemaakt met Mijn uitverkorene... ook is Uw getrouwheid in de gemeente der heiligen"? De weg van de met name genoemde, indrukwekkende theoloog is wel verklaarbaar. Hij "heeft veel geleden door de confrontatie met geestelijke misvormingen in de gemeenten", schreef ds. C. van der Wal. Dat verschaft inmiddels nog geen vrijheid om opvattingen zoals in de Gereformeerde Gemeenten en daarbuiten onderschreven te typeren als "een ijdele speculatie op het stuk der verkiezing".

Invloed

Dr. Woelderink heeft voor en na zijn overlijden grote invloed uitgeoefend in studentenkringen en onder aanstaande theologen. Invloed die de grenzen van zijn eigen kring, die van de Gereformeerde Bond, sterk overschreed. Zo bracht de Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato in 1974 een bundeling van zijn referaten en artikelen uit onder de titel "Verbond en bevinding".

Wordt in het huidig aandringen op "onvoorwaardelijke belofteprediking" niet iets zichtbaar van de geruchtmakende wijze waarop sommigen anno 2000 van zich doen spreken? Waarbij de wedergeboorte bewust in de schaduw komt te staan van de oproep tot geloof.

In diens destijds trouwens ook veel opzien barend publicatie "De Roeeping" verwoordde drs. K. Exalto zijn mening ten aanzien van dr. Woelderink aldus: "Er bleef bij hem (Woelderink, G.R.) naar ons oordeel te weinig ruimte over voor het werk van de Geest in de harten van zondaren. Ook daar waar hij het aan de orde stelt wordt toch weer alles in de belofte getrokken". Dat is een wijs woord.

Aan dit bezwaar van drs. Exalto ligt mede het feit ten grondslag dat de eis van het in Adam door ons allen verbroken werkverbond in de schaduw komt te staan van de - schijnbaar - ontzaglijk breed uitgemeten uitgestrektheid van het genadeverbond. God zou op dezelfde wijze in een verbond zijn getreden met degenen die gepredestineerd zijn tot de eeuwige verlorenheid als met degenen die Hij heeft uitverkoren tot de zaligheid. God zou de Vader mogen heten van "haters van God". Wat hebben wij aan zo'n 'verbond'?

Vervulling van beloften

Ds. G.H. Kersten gebruikte niet ten onrechte de uitdrukking een "verbondszenuwende leer". Omdat op de geschetste manier het genadeverbond geen absolute garantie, geen zekerheid meer biedt voor het behoud van Gods moegevochten en bestreden kinderen.

Ga een ogenblik mee naar Schotland. Zet u neer in de oude, houten bankjes onder de kathedraal waar eens de uitnemende godgeleerde Samuel Rutherford (1600-1661) als hoogleraar zijn colleges gaf. Daar zit de veelbelovende, begaafde student William Guthrie. Aan het slot van het college zegt Rutherford als per ongeluk: Ik vrees dat al deze dingen, die nu gedaan zijn, verloren moeite zijn voor enigen uwer, die mij horen en die vreemdelingen zijn van de genade des Heeren en die toch denken, dat ze de vreeze des Heeren bezitten". Die woorden bewerken droefheid en terneergeslagenheid bij Guthrie. Zo vervult de HEERE een belofte van het genadeverbond, eenzijdig en soeverein: "Gij zult een walging van uzelf hebben over uw ongerechtigheden en over uw gruwelen" (Ezechiël 36 : 31). Later richt de Heere Guthrie op en schrijft hij "Des christens groot interest".

Niemand mag de bijbelse boodschap "Zoekt den HEERE, en leeft" veronachtzamen. Maar het is iets anders om te zoeken als een rechthebbende of als bedelaar. Niettemin geldt dat het werk van de HEERE eenzijdig is. Zoals hierboven blijkt in het leven van Guthrie. Wanneer geloof, wedergeboorte en bekering gestalte krijgen in het leven van een diepgevallen zondaar, is dat alles de vervulling van de beloften van Gods genadeverbond.

Eenzijdig

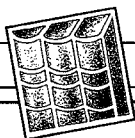
God handelt verbondsgewijs met de mensen. Het oudtestamentische woord "berît", betekent, aldus dr. J. van Genderen in zijn "Beknopte Gereformeerde Dogmatiek", "de volstreekte erkenning van de realiteit van een gemeenschap tussen God en volk (of mens), de volstreekte erkenning van God de heilige, Die soeverein deze gemeenschap heeft gevormd en leidt, en de volstreekte erkenning van de door God gegeven regels van het verbond". Dus de Heere God Zelf vormt en leidt deze gemeenschap. Eenzijdig. Datzelfde gegeven treffen wij aan in het nieuwtestamentisch "diathèkè". Dat wil zeggen: "beschikking" of "re-

geling", maar dan zo dat er in uitkomt dat het niet zozeer gaat om een overeenkomst tussen twee gelijkwaardige partners maar veeleer om een eenzijdige

gedige genadebeschikking, een nieuwe heilsorde van Godswege.

Apeldoorn,

G. Roos.

BOEKENNIEUWS

B. Smytegelt, De schat in de akker (bijbels dagboek, samengesteld door J. van de Wege); 381 pag., geb., prijs f 34,90; uitgeverij Den Hertog - Houten - 1999.

Dagboeken zijn populairder dan ooit. Het is verheugend dat de behoefte is toegenomen onder ons om met behulp van een dagboek onze avonden af te sluiten. Let op: 'met behulp', waarmee ik wil zeggen, dat het Woord van God niet op de tweede plaats komt door het uitsluitend dagboekgebruik.

Het dagboek dat ik hier kort bespreek, is vertrouwd en verantwoord van inhoud. Geput uit de preken van oudvader Bernardus Smytegelt (1665-1739). De stukjes zijn ontdekkend, onderwijzend en vertroostend van aard. In zijn preken had de bewogen Zeeuw voor iedereen een woord.

Het aantal teksten dat wordt behandeld in dit dagboek is jammer genoeg beperkt. Een mooie reeks - verdeeld over zo'n zes weken - wordt geboden over Jes. 55 : 6-7. De stukjes over deze tekstverzen zijn vaak aangesloten genomen uit een vijftal preken, die ik aantrof in Smytegelts 50-tal "Keurstoffen" (1x avondmaal, 2x nabetrachting en 2x vrije stof).

De stijl van de auteur is zo min mogelijk aangepast, hetgeen geen bezwaar is, daar Smytegelt een eenvoudige pen hanteerde. Kenmerkende termen - als "stondetje" en "schepseltje" - achtte men wenselijk te handhaven. Soms werd gezocht naar een synoniem voor een verouderd woord, zoals: 'De zoekende ziel krijgt een "bewustzijn" (was: "bevind") van haar verlies', pag. 177. Over de vraag of dit soort dingen al dan niet veranderd moet worden, en zo ja of dit altijd correct is gebeurd, kan men twisten. Evenals over de vraag of de schrijver - hier Smytegelt, maar onlangs ook Kohlbrugge, Floor en Kersten - er gelukkig mee zou zijn geweest dat delen uit zijn prekenbundels tot een dagboek worden gesmeed. Immers, aan een dagboek stelt men qua vorm en inkleding andere eisen

dan aan een preek. Toch wil ik aan dit alles voorbijgaan in dit geval en gaan afronden.

In een voorwoord op mijn oude druk van Smytegelt "Keurstoffen" (1765) wijst Johannes van Diesbach op de noodzaak van een ernstige en onderscheiden predikwijze. Welnu, deze dagboekstukjes bieden het. En nog altijd blijft dit noodzakelijk!

Het is een goede zaak om op deze wijze weer eens kennis te maken met een onzer bekendste oudvaders, wiens arbeid in en na zijn leven voor velen tot zegen is gesteld. Zeker onder ons voorgelacht. Toen ik als student eens op een zaterdagavond aankwam op mijn logeeraadres in een dorp onder de rivieren, zaten twee oudere echtparen in de woonkamer mij op te wachten. Twee broers met hun vrouwen. Een van hen had - als ik me niet vergis - een breiwerk op schoot, de andere dame een oudvader die ze voorlas. Gevieren namen ze op: teerkost op het pad door de levenswoestijn. En dat nu levert Smytegelt.

Tholen,

ds. C. de Jongste.

"Voor iedere avond", Bijbels dagboek door C.H. Spurgeon. Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen. f 45,—.

Het door Spurgeon geschreven dagboek zal onder de ouderen wellicht bekend zijn. Zelf beschik ik over een vertaling en druk uit 1903. Nu is een vertaling van P.J. de Gier door De Groot uitgegeven.

De meditatie van Spurgeon zijn schriftuurlijk, duidelijk en in begrijpelijke taal. Ze zijn vermanend en vertroostend.

Bij het lezen moeten wij wel bedenken, dat alleen de Heilige Geest ons kan verlichten en het ware geloof kan schenken en versterken. Maar dat geldt uiteraard voor elk godsdienstig boek, al zou het nog zo schriftuurlijk - bevindelijk zijn.

Arnhem, ds. M.J. van Gelder.

Bij brood en beker. Onder redactie van W. van 't Spijker, e.a. Uitg. De Groot Goudriaan - Kampen, 1999. 2e druk. 456 pagina's. Prijs: f 75,—.

Het is inmiddels bijna 20 jaar geleden, dat het imposante boekwerk *Bij brood en beker* uitgegeven werd bij De Groot Goudriaan te Kampen. Nu ligt er een tweede druk voor ons. Kennelijk is er nog steeds vraag naar dit werk, dat veel informatie bevat over de leer en het gebruik van het Heilig Avondmaal in het NT en in de geschiedenis van de westerse kerk. Sinds 1980 zijn bij deze uitgever onder dezelfde redactie (W. van 't Spijker, W. Balke, K. Exalto en L. van Driel) nog drie boeken verschenen met ongeveer dezelfde opzet, nl. over de doop, over de kerk en over spiritualiteit. Het is de bedoeling dat binnen afzienbare tijd ook nog een afzonderlijke studie zal verschijnen over de verwachting van de toekomst van Christus. De medewerkers aan dit boek (hun titulatuur laten we maar even achterwege) waren naast de redactieleden T. Brienen, J. van Genderen, C. Graafland, A.G. Knevel en J.P. Versteeg. In 1980 heeft ds. K. de Gier in *De Saambinder* een viertal lange artikelen gewijd aan dit belangwekkende boek. De toonzetting van zijn recensie, waar we ons bij aansluiten, was overwegend positief. Het is derhalve niet de bedoeling wederom een uitvoerige bespreking te wijden aan dit boek, dat drie delen kent: een exegetisch gedeelte, een historisch gedeelte en een praktisch gedeelte. In het exegetisch deel kunt u lezen over het Avondmaal volgens het NT. In het historisch deel, dat het grootste deel van het boek beslaat, leest u over het Avondmaal in de Oude Kerk, Middeleeuwen, Reformatie en Nadere Reformatie tot en met de 20e eeuw. In het praktische deel bespreekt prof. Van 't Spijker het klassieke Avondmaalsformulier. Verder zijn diverse bijlagen toegevoegd (verantwoording van literatuur en registers). De schrijvers hebben geprobeerd zich nauwgezet te houden aan het onderwerp, dat door hun exegetisch en historisch werd belicht. Ze komen zelf niet veel aan het woord. Desondanks past ook nu nog de opmerking, die ds. De Gier maakte: 'Soms geeft de schrijver zelf wel eens een kritische opmerking, bijvoorbeeld bij de bespreking van sommige mannen van de Nadere Reformatie, die wij

niet onderschrijven en ook wel graag wat anders gezien hadden'. Overigens zullen degenen die nadere studie wensen te maken van symboliek en van de geschiedenis van de Avondmaalspraktijk ongetwijfeld de inhoud van *Bij brood en beker* raadplegen. De auteurs hebben niet alleen theologen en historici op het

oog als hun lezers. Ze willen de gemeente in haar volle breedte bereiken en dienen. Vandaar dat er naar gestreefd is niet alleen op theologische en historische wijze bezig te zijn, maar tegelijk in een begrijpelijke stijl te schrijven.

's-Gravenpolder, ds. J. Schipper.

KERKNIEUWS

Beroepen:

te Zoetermeer: ds. G.J.N. Moens te Goes.

Bedankt:

voor Boskoop: ds. J.J. Tanis te Middelburg-Centrum;

voor Capelle ad IJssel: ds. G.J.N. Moens te Goes;

voor Franklin Lakes (USA): ds. P. Melis te Genemuiden;

voor Hilversum en voor Poortugaal: ds. L. Blok te Ermelo;

voor Houten: ds. M. Golverdingen te Gorinchem;

voor Kampen en voor Vlissingen: ds. C.J. Meeuse te Nunspeet;

voor Kruiningen en voor Rotterdam-IJsselmonde: ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam;

voor Meliskerke: ds. G.J. van Aalst te Ridderkerk;

voor Rotterdam-Alexanderpolder: ds. J.S. van der Net te Apeldoorn;

voor Rotterdam-Centrum: ds. A.J. Gunst te Benthuizen;

voor Terwolde-De Vecht: ds. C. Vogelhaar te Grand Rapids (USA).

WIJZIGINGEN

KERKELIJK JAARBOEK

Gemeente Kruiningen:

De regeling preekbeurten is gewijzigd. Vanaf heden worden ze geregeld door de scriba. Zijn adres: G. Fijan, Burg. Elenbaasstraat 31, 4416 AN Kruiningen, tel. 0113-382170.

Gemeente Stolwijk:

Regeling van de preekbeurten: W. de Jong, Benedenkerkseweg 120a, 2821 LG Stolwijk, tel. 0182-341785 (blz. 296).

AFSCHEIDSDIENST

DS. J.M. KLEPPE

Op woensdagavond 4 oktober j.l. heeft ds. J.M. Kleppe, wegens emeritaat, in een druk bezochte dienst offici-

ceel van onze gemeente Rijssen-Noord afscheid genomen. De tekst voor deze dienst was gekozen uit 2 Kor. 5 : 18-20 met als thema: "Het Godsgeheim der verzoening". Het werd uitgewerkt in 2 punten: het Woord der verzoening en de bediening der verzoening. De grondslag van de verzoening ligt reeds in de eeuwigheid, in het welbehagen des Vaders. Daar heeft Christus Zich Borg gesteld ter verzoening van verloren doemwaardige zondaren. Die verzoening past de Heilige Geest in de tijd door wederbarende genade aan de uitverkorenen toe. Benadrukt werd dat de bediening der verzoening verkondigd moet worden. Daar gebruikt de Heere gezanten, nietige mensen voor. Daar heeft Hij de achterliggende 15,5 jaar ds. Kleppe in Rijssen voor willen gebruiken. De Heere daalde in de prediking zelfs zo laag af dat Hij met ernst en liefde de gemeente voorhield: "Wij bidden u van Christus wege, laat u met God verzoenen". De Heere zal op al deze arbeid aan onze zielen eenmaal terugkomen. Wat hebt gij met Mijn Woord gedaan? Na deze ernstige en indringende prediking volgden de gebruikelijke toespraken; eerst door burgemeester E. van Voorden namens het gemeentebestuur, daarna ds. A. Schreuder namens de classis Rijssen en Particuliere Synode Oost. Ds. J. van Prooijen sprak namens de plaatselijke kerken en gaf aan dat een broederlijke band was ontstaan. Als laatste sprak namens kerkenraad en gemeente 2e voorzitter G. Baan hartelijke woorden tot dominee en mevrouw Kleppe en een ernstig en gunnend woord tot de gemeente. Hij liet staande toezingen Psalm 121 : 2 en 4. We mogen terugzien op een waardig afscheid en goed samenzijn.

Zaterdag 7 oktober was er ongeveer de hele dag gelegenheid voor de ge-

meente om van dominee en mevrouw Kleppe persoonlijk afscheid te nemen. Zeer velen hebben daar gebruik van gemaakt. Daaraan voorafgaand was er een officieel doch besloten samenzijn met de familie en kerkenraad. Tot grote verrassing kwam burgemeester E. van Voorden met de opdracht van Hare Majesteit Koningin Beatrix om ds. J.M. Kleppe koninklijk te onderscheiden tot ridder in de orde van Oranje Nassau. Dit verrassende initiatief van de kinderen van ds. Kleppe werd met verwondering en verslagenheid door hem ontvangen. In een persoonlijk woord sprak ds. Kleppe van het onderscheid dat God van eeuwigheid stelt naar Zijn soeverein welbehagen. Hem komt alleen de eer toe.

K.H. de Heer, scriba.

VERSLAG van de vergadering van de classis Gouda der Gereformeerde Gemeenten, gehouden op vrijdag 6 oktober 2000 te Zoetermeer

Namens de roepende kerk van Boskoop opent ds. G. Clements de vergadering. Hij laat Psalm 56 : 4 en 5 zingen, leest Jacobus 2 : 18-26 en gaat voor in gebed.

De tijdelijke voorzitter houdt een meditatie naar aanleiding van de woorden uit Jacobus 2 : 23b: "en hij (Abraham) is een vriend van God genaamd geweest". Hiermee verklaart de voorzitter de vergadering voor geopend en heet allen hartelijk welkom.

De voorzitter memoreert de volgende zaken. Op 21 augustus overleed onze oud-zendingspredikant ds. G. Kuyt. Vanaf 1962 tot 1991 mocht hij als zendingspredikant dienen. Op 27 augustus overleed de heer B.J. Nieuwenhuize. Vele malen mocht hij als quaestor plaatsnemen in het moderamen van de Generale Synode. Op 29 september werd de laatste kerkdienst van de gemeente Den Haag-Zuid gehouden. Deze gemeente is samengegaan met Den Haag-Centrum. Op 28 juni mocht de gemeente van Gouda weer een eigen herder en leraar ontvangen door de komst van ds. G. Clements. Oud-ouderling M. Pronk van Scheveningen is ernstig ziek.

De 13 gemeenten zijn vertegenwoordigd door 4 predikanten, 20 ouderlingen en 1 diaken, aan wie keurstem wordt verleend.

Het moderamen wordt als volgt samengesteld. Preses: ds. A.J. Gunst, assessoren: ds. C.A. van Dieren en ds. J.B. Zippro, scriba: oud. P. Verweij en

quaestor: oud. J. Honkoop. Ds. Paul kan deze avond niet aanwezig zijn in verband met het geven van belijdeniscatechisatie.

De voorzitter sluit zich van harte aan bij de openingswoorden van de tijdelijk voorzitter en wenst ons een goede vergadering toe.

De notulen van 9 juni 2000 worden ongewijzigd vastgesteld en getekend. Bij de ingekomen stukken bevindt zich een jaarverslag over het seizoen 1999-2000 van de Commissie aangepaste catechisatie van de classis Gouda. Br. J. Bart is na 18 jaar gestopt met het geven van deze catechisatie. Zijn plaats is ingenomen door br. J. Krijgsman uit Benthuizen. Tevens is er een verslag van de werkzaamheden van de Raad van Toezicht van de Stichting Financiële Hulpverlening over het jaar 1999. De heren P.W. Kooiman, diaken te Gouda en A. Noordam, diaken te 's-Gravenzande zijn toegetreden tot het bestuur van deze stichting.

De commissie, die op de vorige vergadering is benoemd om Oudewater te helpen, brengt een voorlopig verslag uit. De gemeente Oudewater gaat samen met de gemeente van Stolwijk. Enkele leden zullen zich bij de gemeente van Gouda aansluiten. De laatste diensten in Oudewater zullen op zondag 29 oktober worden gehouden. Over de materiële afwikkeling zal in een later stadium verslag worden uitgebracht. De voorzitter memooreert de tijd dat er meer dan honderd leden en doopleden in Oudewater waren. De Heere had er Zijn vuur- en haardstede. De voorzitter wenst de leden Gods zegen toe.

Visitatieverlagen zijn ontvangen van de volgende gemeenten: 's-Gravenzande, Scheveningen, Berkenwoude, 's-Gravenhage-Zuid, Moerkapelle, Naaldwijk, 's-Gravenhage-Centrum, Delft en Zoetermeer. De verslagen worden voorgelezen. Opgemerkt mag worden dat het Woord Gods gebracht mag worden en dat er ook wel beslag gevonden mag worden. Spaarzaamlijk worden er vruchten op de prediking gevonden, er worden helaas weinig oefeningen des geloofs waargenomen. Een enkele gemeente heeft de visitatoren om raad gevraagd.

De gemeenten Benthuizen, Boskoop, Gouda en Stolwijk zullen binnenkort worden bezocht.

In de rondvraag vraagt de gemeente Zoetermeer welke kerkrechtelijke gevolgen de openstelling van de over-

heid omtrent het huwelijk voor ons heeft. Gemeld wordt dat de door de Generale Synode ingestelde Commissie Kerkrecht dit onderwerp in behandeling heeft. Ook is het bij het deputaatschap bij de Hoge Overheid in bespreking.

De quaestor heeft nog voldoende financiële middelen.

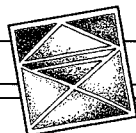
Delft wordt als roepende kerk aangewezen. Ds. Clements zal de vergadering openen en ds. Van Dieren zal de vergadering dan leiden. De volgende classisvergadering zal zijn op D.V. 19

januari 2001. De ambtsdragersconferentie op 1 december a.s. over "Informatie- en communicatietechnieken" zal, vanwege te verwachten parkeerproblemen, niet in Zoetermeer maar in Gouda worden gehouden.

Ouderling G.S. Zekveld, van de roepende kerk, wordt verzocht te eindigen. Hij doet dit door Ps. 118 : 1 te laten zingen en gaat daarna voor in dankgebed. Vervolgens sluit de voorzitter de vergadering.

Gouda,

P. Verweij, scriba.

BERICHTEN

CURSUS GODSDIENST- ONDERWIJS (C.G.O.)

Hebreeuws

Op D.V. donderdagavond 18 januari begint de cursus Hebreeuws in het Driestar College, gebouw B. Aanvang 19.15 uur.

Behalve degenen die zich reeds hebben opgegeven, kunnen nog aanmeldingen plaats hebben, zelfs op de eerste cursusavond. Benodigde boeken worden centraal besteld. Acceptgiro's voor cursus- en boekengeld worden op een van de volgende cursusavonden uitgereikt.

Inlichtingen over de cursus kunnen verkregen worden bij de docent drs. A. van der Wulp, tel. 078 - 6181430.

DISTRICT OOST

Op D.V. 20 januari hoopt dhr. J.H. Mauritz te spreken over 'Onbekeerd... onmacht of onwil?!' De bijeenkomst wordt gehouden in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Beekbergen en begint om 19.30 uur. Jongeren, maar ook ouderen, zijn van harte welkom!

GEMEENTE RIJSSSEN-ZUID

Door Hare Majesteit Koningin Beatrix is de heer J.W. Rietman benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau. Op 21 december heeft hij uit handen van de burgemeester van Rijssen de daarbijbehorende versierselen ontvangen. De heer Rietman is ruim 40 jaar werkzaam bij de koninklijke verpakkingindustrie Stempfer te Rijssen, momenteel als bedrijfsleider. Daarnaast is hij in de Gereformeerde Gemeente te Rijssen-Zuid werkzaam als hulpkosten. De kerkenraad wil de heer Riet-

man hartelijk feliciteren met het ontvangen van deze onderscheiding. We wensen hem met zijn vrouw en kinderen toe dat de Heere hen onderscheide met de keur van Zijn zegeningen.

G.W.S. Mulder, scriba.

0800-0222334

uisterlijn

telefonische dienstverlening Gereformeerde Gemeente

Heb je niemand???

Voor jongeren en ouderen een horend oor!!!

U kunt ons bellen:

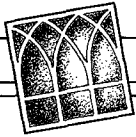
- op maandag-, donderdag- en vrijdagavond van 19.00 - 22.30 uur;
- op dinsdagmorgen van 09.00 - 12.00 uur;
- op woensdag- en zaterdagmiddag van 13.30 - 17.00 uur.

Uit het evenwicht raken. Dat kan ons allemaal overkomen. Soms is het dan nodig om tijdelijk in een andere omgeving te verblijven. Een plekje te hebben, waar je weer tot jezelf kunt komen.

Stichting OnderDak beschikt te Hendrik Ido Ambacht over een compleet ingericht woonhuis. Dat huis heeft, naast een gezamenlijke keuken en woonkamer, acht ingerichte eenpersoonskamers voor tijdelijke bewoning. Leden en doopleden van onze gemeenten, van 18 jaar en ouder, kunnen op deze voorziening een beroep doen. Vanzelfsprekend is uw privacy gewaarborgd.

Inlichtingen: telefoon 078-684 90 77. U kunt ook de folder 'Rustpunt' aanvragen.

PREDIKBEURTEN

ZONDAG 14 JANUARI 2001

Aagtekerke 9.30 uur ds. Neele; 14.30 uur leesdienst en 19.00 uur ds. Tanis; Aalborg 9.30 en 18.00 uur ds. de Pater; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. v/d Heiden; Amsterdam-Noord (Melkweg) 18.30 uur ds. Baan; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. v/d Net; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Berkenwoude 14.30 uur ds. Clements; Bodegraven 10.00 en 18.30 uur ds. Bac; Boskoop 9.30 uur (H.A.) en 16.30 uur ds. Paul; Breda 10.00 en 17.00 uur dhr. Hoogerland; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Delft 19.00 uur ds. Zippro; Deventer 15.30 uur ds. Meeuse; Dinteloord 15.00 uur (H.D.) ds. de Jongste; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. den Boer; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur leesdienst; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. P. Mulder; Emmeloord 19.00 uur ds. Vreugdenhil; Enter 19.00 uur ds. Kattenberg; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Melis; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Moens en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. Golverdingen; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 uur ds. Gunst en 19.00 uur dhr. van Boven; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 9.30 en 16.30 uur ds. F. Harinck; Groningen 10.00 uur ds. Vreugdenhil en 16.00 uur leesdienst; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hellevoetsluis 10.00 en 18.00 uur dhr. Verschuure; Hendrik Ido Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Houten 11.00 en 16.00 uur ds. W. Harinck; Kampen 14.30 uur ds. L. Blok; Kamperland 15.30 uur ds. C. Harinck; Kapelle-Biezelingse 14.00 uur ds. Schipper en 18.00 uur (bev. ambtsdr.) ds. Hofman; Klaaswaal 19.00 uur ds. Silfhout; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Krabbendijke 14.30 uur ds. van Gelder; Krimpen a/d IJssel 11.30 en 16.15 uur ds. Schot (NHK Sionskerk); Leerdam 14.30 uur ds. Verweij; Leiderdorp 10.00 en 16.30 uur ds. Zippro; Lelystad 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Baan; Marknesse 9.30 en 14.30 uur ds. Visscher; Meeuwen 14.30 uur ds. de Pater; Meliskerke 14.30 uur ds. Tanis; Melissant 10.00 en 18.00 uur dhr. Brugge; Middelburg-Centrum 9.30 uur ds. Tanis en 18.30 uur ds. Neele en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Moerkapelle 9.30 uur (doventolk) en 18.30 uur ds. Boogaard; Mijdrecht 15.30 uur dhr. Tuinier; Naaldwijk 9.30 en

16.00 uur dhr. van Boven; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. de Wit; Nieuwer ter Aa 10.00 en 19.00 uur dhr. Tuinier; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. Beens; Nunspeet 11.30 en 19.00 uur ds. Meeuse (Ned. Herv. Kerk Doornspijk); Oosterend- Texel 10.00 en 16.00 uur ds. van Dijk; Oostkapelle 9.30 uur (H.D.) en 15.00 uur (bev. ambtsdr.) ds. A.B. v/d Heiden; Oostvoorne 15.30 uur dhr. Verschuure; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. J. Karens; Oud Beijerland 15.00 uur ds. de Wit; Ouddorp 15.00 uur dhr. Brugge; Poortugaal 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Puttershoek 18.00 uur ds. van Aalst; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur leesdienst; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. Vermeij; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Kleppe en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol; Rijssen-Zuid 14.30 uur (H.D.) ds. Schreuder; Rilland-Bath 9.30 uur ds. Hofman; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. Moerkerken en 19.00 uur ds. Schot; Rotterdam-Zuid 10.00 uur ds. van Aalst en 19.00 uur ds. Golverdingen; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Scheveningen 17.00 uur ds. Gunst; Spijkenisse 15.00 uur ds. W.J. Karels; Sprang Capelle 14.30 uur ds. P. Mulder; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur leesdienst; Terwolde-De Vecht 9.00 uur ds. Meeuse en 14.30 uur ds. v/d Net; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Verweij; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. van Krimpen; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Vlaardingse 10.00 en 16.30 uur ds. Baaijens; Vlissingen 16.00 uur ds. Neele; Waarde 9.30 en 14.30 en 18.00 uur leesdienst; Wageningen 19.00 uur ds. Sonneveld; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Woerden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. Moens; Zeist 10.00 uur (bev. ambtsdr.) en 18.30 uur ds. van Ekeveld; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur ds. Vermeij; Zwolle 19.00 uur ds. Visscher.

DINSDAG 16 JANUARI 2001

Naaldwijk 19.45 uur ds. B. v/d Heiden; Oosterland 19.30 uur ds. J. Karels; Oud Beijerland 19.30 uur ds. van Ekeveld; Urk 19.30 uur ds. van Krimpen (bijbellezing).

WOENSDAG 17 JANUARI 2001

Brakel 19.30 uur ds. M. Karens; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. Verhoef; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. van Krimpen; Dordrecht 19.45 uur ds. P. Mulder (bijbellezing); Enkhuizen 19.30 uur ds. Beens; Haarlem 19.30 uur ds. van Aalst; Hellevoetsluis 19.30 uur dhr. Brugge; Hilversum 19.45 uur ds. Gunst; Hoofddorp

19.30 uur ds. Hogchem; Hoogeveen 19.30 uur ds. Kleppe; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Bac; Meeuwen 19.30 uur ds. Baan; Nieuwer ter Aa 19.45 uur dhr. Hoogerland; Rijssen-Zuid 19.30 uur ds. Schot; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Mondria; Scherpenzeel 19.30 uur ds. F. Mulder (bijbellezing); Spijkenisse 19.45 uur ds. v/d Net; Sprang Capelle 19.30 uur ds. Verweij; Veenendaal 19.30 uur ds. Sonneveld (bijbellezing); Wageningen 19.30 uur ds. Meeuse.

DONDERDAG 18 JANUARI 2001

Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. P. Blok (bijbellezing); Kortgene 19.30 uur ds. Baan; Krabbendijke 19.30 uur ds. Verhoef; Ouddorp 19.30 uur ds. Schipper; Rhenen 19.30 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur dhr. Verschuure; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. Bac; Rotterdam-Zuid 19.45 uur ds. Vermeij; Sint Philipsland 19.30 uur dhr. van Boven.

VRIJDAG 19 JANUARI 2001

Den Helder 19.30 uur ds. van Dieren; Goudswaard 14.15 uur ds. de Wit (huw. bev.); Leerdam 19.30 uur ds. Verhoef.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN Alkmaar:

Evangelist L. Versteeg; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur. Kerkgebouw "t Wuiver 2-a", Ouddorp NH, gem. Alkmaar.

Amsterdam:

Evangelist G. Baan; "Bij Simon de Looier", Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur. Kerkgebouw Prinsesselaan 6, Emmen.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur in de kerk van de Zevende Dags Adventisten, Eeskerwerd 1.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. v.d. Boogaart; Offenbachstraat 105-107; diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur. Bijbelstudie: iedere woensdagavond om 20.00 uur.

ADVERTENTIES

Hartelijk dank voor uw goede wensen. Wederkerig wensen wij voor het jaar 2001 predikanten, studenten, predikantsweduwen, familie, vrienden en bekenden, ook in het buitenland, de zegen toe van Sions Koning.

M. Golverdingen vdm

T.H.M. Golverdingen-van der Heiden
Gorinchem

Hartelijk dank voor de meer dan honderd kerst- en nieuwjaarskaarten die ik ontvangen heb. Wederzijds wens ik u allen ook een gezegend 2001 toe.
M. Zijderveld-Baars

Student T.U. Delft zoekt **zelfstandige woonruimte** in Rotterdam-Oost of Noord. Tel. 0180 - 519056.

KOSTHUIS aangeboden in Gouda, dichtbij station en school, voor twee vriendinnen van de Pabo, m.i.v. D.V. augustus 2001.

De gezellige zolderkamer is voorzien van telefoon, warm en koud water.
Telefoon: 0182 - 526185.

AVONDMAAL-SERVIEZEN

Uit voorraad of naar tekening.

Schoonhovens Silverhuys B.V.

Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
Telefoon 0182 - 382614.

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

KOSTER

Begravenisonderneming

Voor uitvaartzorg in:

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ Barneveld
- ◆ Veenendaal
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Amersfoort
- ◆ Renswoude
- ◆ Woudenberg

Prinsenlaan 30
3925 BM Scherpenzeel

Tel. 033 277 0555

Christelijke begravenisverzorging
De Bruijn

Voor een meer eervolle begravenisverzorging
in de provincie Utrecht en
de regio's Gouda en Hilversum.

Tel. 0346-281711.

Dag en nacht bereikbaar. (Geen crematies).

Nog steeds een tekort aan leerkrachten in het Reformatorisch onderwijs in Canada. Wie helpt?

De **CALVIN CHRISTIAN SCHOOL** is een privé-school die uitgaat van de Gereformeerde Gemeenten in Alberta, Canada.

Vanwege interne groei is de Calvin Christian School op zoek naar leerkrachten die het Reformatorische onderwijs in Canada willen dienen. De vacatures gelden zowel voor de basisschool als voor het voorgezet onderwijs.

Leerkrachten en Pabo-studenten die geïnteresseerd zijn kunnen schrijven of faxen naar de secretaris van het schoolbestuur: Mr. Clarence Visser, Box 205, Stirling, Alberta, Canada, T0K 2E0 - Tel. 001 403 756 3354 - Fax: 001 403 756 3374.

Voor verdere informatie kunt u bellen naar de contactpersoon in Nederland:
dhr. J.P. de Wilde, tel. 0182-613257.

Voor allerlei vragen kunt u direct e-mailen naar een leerkracht (dhr. Henk Schipper), die ook via een advertentie in Nederland op de Calvin Christian School les is gaan geven:

henk@telusplanet.net

Fax: 001 403 553 3256

of u kunt rechtstreeks contact opnemen met de directeur,

de heer William Grisnich:

calv_chr@telusplanet.net

Fax: 001 403 381 4241

BOEKEN EN MUZIEK VAN DER BOOM

Voorstraat 41 - 3245 BG Sommeldijk
Tel. (0187) 48 26 14 - Fax (0187) 48 45 20

VOOR AL UW BOEKEN

Verzending door heel Nederland

Uw reformatorische boekhandel

de Pelgrim

BOEK- & KANTOORVAKHANDEL

Dorpsweg 75 - 8271 BK IJsselmuiden - Telefoon
(038) 33 33 888 - Fax (038) 33 33 889
E-mail depelgrim@rdnet.nl

FOTO - FAX - KOPIER EN PRINT SERVICE

begravenisverzorging

T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen,
Rotterdam en omstreken.

Opbaar mogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 460 0509
Fax 010 - 435 79 12

CANADA BEZOEKERS.

Wij hebben twee bej. woningen te huur in het bej. teh. van de Ger. Gem. te Norwich, Ont.
Inl. tel. 001-519-863-2574.

BARNEVELDSE BEGRAFENISVERENIGING

Voor een eervolle, eenvoudige verzorging van begravenissen in Barneveld en omstreken.

- geen CREMATIE
- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- opgave van lidmaatschap

J. de Groot b.g.g.: G. de Groot
Barnseweg 87 J.H.D. Vermeulenstraat 5
3771 RN 3774 JW

Barneveld Kootwijkerbroek
Tel.: 0342-490728 Tel.: 0342-441812

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begravenissen, naar wens van de familie;
- Geen crematies;
- Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;
- Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begravenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5,
3371 BN Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611154

